

23,5 MİLYON DOLAR BEYAZ ET ALIMI

Türkiye'nin Rusya'ya yaptığı önemli ihraç kalemlerinden biri beyaz et. Geçtiğimiz yıl Rusya'ya 16 milyon dolarlık tavuk eti ihraç edildi. 2015 sonunda ise bu rakamın 23,5 milyon doları bulması bekleniyordu.

EN ÇOK TURİST RUSYA'DAN

Türkiye'ye Rusya'dan her yıl 4 milyona yakın turist geliyordu. Türkiye'ye gelen turist sayısında ikinci olan Rusya'dan Eylül ayına kadar 2015 yılında da 3.3 milyon turist girişi sağlanmıştı.

MEYVE-SEBZEDE DE BİRİNCİ

Rusya'ya yaklaşık 1 milyar dolarlık yaş meyve-sebze satan üreticiler için Rusya pazarı önemli konumda. Rusya yaş meyve sebze pazarında 1 milyar dolarla birinci ülke. Onu 300 milyon dolarla Almanya takip ediyor.

TEKSTİL VE BAVUL TİCARETİ NE OLACAK?

Türk tekstil ve hazır giyimcileri Rusya'da söz sahibi ülkeler arasında. Birçok Türk markasının Rusya'da yatırımı bulunuyor. Ayrıca iki ülke arasında resmi kayıtlarda olmayan bir de bavul ticareti vardı.

SUUDİLER VE İRAKLILARDAN SONRA 3. SIRADA

Rus vatandaşları da Türkiye'den gayrimenkul satın alan yabancılar arasında önemli bir yere sahip. 2015'in ilk 10 ayında ülke genelinde yabancılara 18 bin 428 ev satıldı. Rus vatandaşları 1750 adet ev ile Iraklılar ve Suudilerden sonra üçüncü sırada yer aldı.

TÜRK MARKALARININ EN ÇOK MAĞAZA AÇTIĞI ÜLKE

Rusya son yıllarda Türk markalarının en çok mağaza açtığı ülke olarak dikkat çekiyordu. 30'dan fazla Türk markasının Rusya'da 700'ün üzerinde mağazası bulunuyor. Rusya'daki mağazaların yüzde 75'ini ise hazır giyim markaları oluşturuyor. Bu sektörü mobilya ve ev tekstili takip ediyor. Ayakkabı, mücevher ve ev ürünleri üreticileri de Rusya'da son dönemlerde birçok mağaza açmıştı.

DIŞ TİCARET HACMİ YÜZDE 17,3 ARTMIŞTI

2010-2014 yılı arasında iki ülke arasındaki dış ticaret hacmi yüzde 17,3 artarak 26,6 milyar dolardan 31,2 milyar dolara yükseldi.

Bu yılın ocak-ağustos döneminde Rusya'dan gerçekleştirilen 14,4 milyar dolarlık ithalatın 9,1 milyar dolarını enerji sektörü üzerinden yapıldı. Böylece enerji ithalatı, bu ülkeden yapılan toplam ithalatın yüzde 63,2'sini oluşturdu. Demir-çelik de 2 milyar dolarla ithalatta ön plana çıkan diğer sektör oldu.

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

TÜRK AKIMI

Rusya'dan başlayıp Karadeniz üzerinden Türkiye'ye aktarılması planlanan doğal gaz boru hattı projesinin önerisi 2014 yılının Aralık ayında Putin tarafından önerilmişti.

Boru hattının planlanan tahmini taşıma kapasitesi yılda 63 milyar metreküp olarak hesaplanmıştı. Türkiye'nin bu projeden yılda yaklaşık 14 milyar metreküp doğalgaz alması ve geriye kalan 49 milyar metreküp gazın Avrupa'ya ihraç edilmesi düşünülüyordu.

MAVİ AKIM

Türkiye, Ukrayna üzerinden gelen ve Trakya'dan giriş yapan Batı Hattı ile Karadeniz'in altından gelip Samsun'dan karaya çıkan Mavi Akım üzerinden Rusya'dan doğalgaz alıyor. Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK) 2014 Doğalgaz Sektörü Raporu'na göre 2014 yılında doğalgaz ithalatı yüzde 54.76'lık payla en fazla Rusya'dan yapılırken, miktar olarak ise yaklaşık 50 milyar metreküplük doğalgaz ihtiyacının 26 milyar metreküpü Rusya'dan karşılandı.

ELEKTRİK ÜRETİMİ

Türkiye'de elektrik üretiminin yaklaşık yüzde 48'i doğalgaz ile yapılıyor. Yani ısınma amaçlı doğalgaz ithalatı enerji başlığının sadece bir boyutu, elektrik üretimi ve sanayi açısından da doğalgaz oldukça önemli bir kaynak konumunda. Geçtiğimiz yılki gaz tüketiminin sektörel dağılımına bakıldığında, yaklaşık yüzde 48'ini elektrik üretiminden oluşturuyor.

NÜKLEER ENERJİ

Diğer yandan, Ankara-Moskova gerilimi nedeniyle ortak enerji projelerinin akıbeti belirsiz hale gelirken, Türkiye'nin doğalgaza olan bağımlılığını azaltmak için başvurduğu alternatif enerji kaynaklarından biri olan nükleer enerjide ise adres yine Rusya olmuştu. Mersin Akkuyu'da faaliyete geçmesi planlanan ilk nükleer santral yatırımını Rusya Devlet Nükleer Şirketi Rosatom yapıyor.

1920'Yİ AŞKIN PROJE

Türk müteahhitlerin Rusya'da 1988 yılından bu yana üstlendiği 1920'yi aşkın projenin toplam bedeli yaklaşık 62 milyar dolar. Türkiye Müteahhitler Birliği verilerine göre Rusya Federasyonu bu tutar ile yurtdışında üstlenilen projelerin ülkelere göre dağılımında yüzde 19.4'lük pay ile lider konumda. Türk firmaları 2014 yılında Rusya Federasyonu'nda toplam tutarı 3.9 milyar doları aşan 47 adet proje üstlendi.

Bunlardan bazıları;

Ant Yapı: Uluslararası İş Merkezi Gök Türk Mahallesi,

Renaissance Construction: Uluslararası İş Merkezi Evrim Kulesi,

Sembol İnşaat: Volgograd Shopping Center "Piramida" / Mriya 5 Star Hotel and Resort Complex,

Polimeks İnşaat: The Ritz-Carlton Otel,

Tepe İnşaat: Coskunuz Alabuga LLC Fabrikası / Automotive Glass Alliance Rus ZAO Otocam Fabrikası / Trakya Glass Rus Zao Float Fabrikası / Ostozhenka Ofis Binası,

Yenigün İnşaat: Ekaterinburg Yasam Merkezi Limerans 2 Projesi / Almaz Alışveriş Merkezi,

Rönesans Gayrimenkul: 4 ofis binası / Karma Proje / Otel / AVM

Rusya'daki Türk İnşaat firmaları:

Polimeks İnşaat Taahhüt

Enka İnşaat

Berksan Mühendislik Elektrik San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tria Morya İnşaat

Alarko İnşaat

Sembol İnşaat

Marash Stroy

Soyak İnşaat

Beta Tek İnşaat

Sml İnşaat

Atlas İnşaat

Akort İnşaat

Ekinciler İnşaat

Accon İnşaat

Esta İnşaat

ATK İnşaat

Üçgen İnşaat

Odak İnşaat

Sefa İnşaat

Ulu İnşaat

Tepe İnşaat

Magnet İnşaat

Nova İnşaat

Troy İnşaat

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI
RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

Palmire İnşaat

Yamata İnşaat

Kasa Stroy – Kasa İnşaat

Monotek İnşaat

Koçtek İnşaat

Cenk İnşaat

Enka İnşaat

Mebe Construction

Gama İnşaat

Rusya'da yapılan projelerden bazıları:

Kazan Emekli Sandığı Binası İnşaatı

Samara, Yaroslavi, Kaliningrad – Ibis Hotel İnşaatları

Renault Yenileme ve İnşaat Projesi

Volkswagen Otomobil Fabrikası İnşaatı

Yugorskiy State Üniversitesi Anahtar Teslim Projesi

Çok İşlevli Tiyatro ve Konser Salonu İnşaatı

Buz Hokeyi Kompleksi İnşaatı

Surgut Doğalgaz Çevrim Santrali İnşaatı

İngiltere Büyükelçilik Rezidansı Restorasyon İnşaatı

Capital City Towers İnşaatı

Russki Standart Vodka Üretim Tesisleri İnşaatı

Soçi Olimpiyat Komitesi Oteli

Life Park Yatırım Projesi

Pulkova 1 yeni terminal binası inşaatı

Capital Grup Hotel & Rezidans Projesi İnşaatı

Smolensky çok amaçlı kompleks İnşaatı

Ochapovsky Hastanesi

Krasnodar Spor Kompleksi

Soçi Hipermarket

- İkili ticarete en önemli kalem enerji

Türkiye ile Rusya arasındaki ticaretin en önemli boyutunu enerji kalemi oluşturuyor. Türkiye, geçen yıl Rusya'dan ithal ettiği doğalgaz için Rus enerji şirketi Gazprom'a 10 milyar dolarlık bir ödeme yaptı.

Rusya'nın doğalgazda Almanya'dan sonra en büyük ikinci müşterisi konumundaki Türkiye'nin, Gazprom'un toplam ihracatındaki payı yüzde 18'e yaklaşıyor. Avrupa'ya gönderdiği doğalgaz için Ukrayna'dan geçen boru hatlarına bağımlılıktan kurtulmak isteyen Rusya için Türk Akımı projesinin de ayrı bir önemi bulunuyor.

Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in, Aralık 2014'te iptal edilen Güney Akım Projesi'nin yerine yapılacağını açıkladığı Türk Akımı boru hattının toplam 910 kilometre uzunluğunda olması; bunun 660 kilometresinin Rusya topraklarından, 250 kilometresinin ise Türkiye'den geçirilmesi planlanıyor.

Gazprom, ekim ayında Türk Akımı'nın daha önce planlandığı gibi 63 milyar metreküplük kapasiteye sahip olmayacağını, bu rakamı 32 milyar metreküpe indirme kararı aldığını açıklamıştı.

Mersin'de başka bir Rus enerji şirketi Rosatom tarafından inşa edilen Akkuyu Nükleer Santrali'nin maliyetinin ise yaklaşık 20 milyar dolar olması bekleniyor.

- Rusya'daki müteahhitlik hizmetleri

Türkiye ile Rusya arasındaki ticari ilişkilerde taahhüt ve müteahhitlik hizmetleri de önemli yer tutuyor. İlk kez 1980'li yıllarda girilen Rusya pazarında o yıllardan bu zamana kadar bin 900'ün üzerinde proje üstlenilirken, söz konusu projelerin toplam bedeli yaklaşık 61,3 milyar dolar olarak hesaplandı.

Türk müteahhitlerinin 1972-2015 Haziran döneminde yurt dışında üstlendiği 8 bin 606 projenin toplam bedeli 311 milyar 861 milyon dolar seviyesine ulaşırken, üstlenilen işlerin ülkelere göre dağılımı incelendiğinde, Rusya'nın yüzde 19,6 ile lider konumda bulunduğu görülüyor.

Rusya'yı yüzde 15,2 ile Türkmenistan, yüzde 9,4 ile Libya ve yüzde 7,4 ile Irak takip ediyor.

Öte yandan Türk şirketlerinin 2014 yılında Rusya genelindeki turizm, inşaat, gıda, beyaz eşya ve bankacılık ağırlıklı olmak üzere tüm sektörlerdeki yatırım tutarı 10 milyar doları aşılıyor.

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI

RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

TÜRKİYE-RUSYA DIŞ TİCARET DEĞERLERİ (BİN \$)

Türkiye-Rusya Dış Ticaret Değerleri (bin \$)

Yıllar	İhracat	İthalat	Hacim	Denge
1997	2.056.542	2.174.258	4.230.800	-117.716
1998	1.347.533	2.154.994	3.502.527	-807.461
1999	586.589	2.371.856	2.958.445	-1.785.267
2000	643.903	3.886.583	4.530.486	-3.242.680
2001	924.107	3.435.673	4.359.780	-2.511.566
2002	1.172.039	3.891.722	5.063.761	-2.719.683
2003	1.367.591	5.451.316	6.818.907	-4.083.725
2004	1.859.187	9.033.138	10.892.325	-7.173.951
2005	2.377.050	12.905.620	15.282.670	-10.528.570
2006	3.237.611	17.806.239	21.043.850	-14.568.628
2007	4.726.853	23.508.494	28.235.347	-18.781.641
2008	6.483.004	31.364.477	37.847.481	-24.881.473
2009	3.202.398	19.450.085	22.652.483	-16.247.687
2010	4.628.153	21.600.641	26.228.794	-16.972.488
2011	5.992.633	23.952.914	29.945.548	-17.960.281
2012	6.680.586	26.625.286	33.305.872	-19.944.700
2013	6.964.209	25.064.214	32.028.423	-18.100.004
2014	5.943.014	25.293.392	31.239.105	-19.347.679
2015	3.588.657	20.401.756	23.990.413	-16.813.099
2015 Ocak-Haziran	1.832.858	11.138.416	12.971.275	-9.305.558
2016 Ocak-Haziran	737.212	7.763.381	8.500.594	-7.026.169

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI
RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

AFYONKARAHİSAR-RUSYA DIŞ TİCARET DEĞERLERİ (\$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	HACİM	DENGE
2010	2.476.000	7.017.000	9.493.000	-4.541.000
2011	4.646.000	5.530.000	10.176.000	-884.000
2012	6.792.000	2.851.000	9.643.000	+3.941.000
2013	7.737.000	12.341.000	20.078.000	-4.604.000
2014	6.750.000	7.504.000	14.245.000	-754.000
2015	5.280.000	5.583.000	10.863.000	-303.000
2015 (OCAK-HAZİRAN)	1.845.000	512.000	2.357.000	+1.333.000
2016 (OCAK-HAZİRAN)				

2015 YILINDA RUSYA'YA İLİMİZDEN İHRAC ETTİĞİMİZ BAŞLICA ÜRÜNLER

DEMIRDEN (DÖKME DEMİR HARIÇ) VEYA ÇELIKTEN (EMAYE YAPILMIŞ)	3.686.454,33
İŞLENMİŞ MERMER	998.330,13
YONTULMUŞ VEYA KESİLMİŞ TRAVERTEN	648.103,61
DİĞER MERMER. TRAVERTEN VE SU MERMERİ - YONTULMAYA ELVERİŞLİ	388.167,53
LOKUMLAR-DİĞER	225.853,95
YONTULMUŞ VEYA KESİLMİŞ MERMER	190.338,91
BİLEĞİ TAŞLARI BİLEĞİ ÇARKLARI BENZERLERİ- TAKVİYELİ.SENTETİK/SUNİ REÇİNELERDEN	153.012,10
İŞLENMİŞ TRAVERTEN	89.043,71
MAVİ HAŞHAŞ TOHUMU	59.400,00

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

BİZ NE KRİZLER GÖRDÜK

Güngör URAS (Milliyet)

Biz bugüne kadar ne krizler gördük, yaşadık... Bu kriz de geçer... Ne var ki (1) Krizin kısa sürede sona ermesi, (2) Faturasının büyük olmaması, (3) Kalıcı hasara yol açmaması gerekiyor.

Olan biteni, olacak biteceği kontrol altına almak için; (1) Krizin etkilerini “finansal” göstergelere bakarak değil, “reel” göstergelere bakarak değerlendirmek mecburiyetindeyiz. (2) Söylemler ile işleri daha da karıştıracak yerde, “az söylem, bol eylem” politikasını benimsemekte yarar var. (3) Çözüm arayışlarını zamana yaymadan, kısa sürede çözüm arayışı, hasar faturasını küçültür.

“Rusya bizden fazla zarar görür. Bunun için hiçbir şey yapamaz” iyimserliği yanıltır. Burada bizim için önemli olan Türkiye’nin hasarıdır. Bu kriz hasarsız atlatılamaz. “Hasar göreceğimizi bilelim. Hasarın küçük olması ve kalıcı olmaması için neler yapabileceğimizi kısa sürede belirleyerek uygulamaya geçelim”.

Gerçekçi olalım...

- “Rusya doğal gazı kesmez. Dolar ödüyoruz” söylemleri iyimser söylemlerdir. Rusya’nın daha önceleri Avrupa’ya giden doğal gazı nasıl kestiğini, kesmese de nasıl kısıtığını gördük. Bu krizde “Doğal gaz sevkiyatının aksamaması” en önemli konu. Kullandığımız gazın yarısını Rusya’dan ithal ediyoruz. Elektriğin yarısını gazla üretiyoruz. Sanayide çark gazla dönüyor. Evler gazla ısınıyor. Rusya’nın kısıtıldığı gazı, kısa ve orta sürede başka kaynaklardan temin edemeyiz.

- Rusya’ya yapılan ihracat, yaş meyve ve sebze üreticileri, giyim ve tekstil sanayii, inşaat malzemesi sanayii, taşıt araçları ana ve yan sanayi için önemli döviz kaynağıdır.

Rusya, beyaz et ithalatını durdurduğunu açıkladı. Tavukçular Rus pazarına girebilmek için yıllarca savaş verdi. Şimdi narenciye mevsimi. Narenciye ihracatında Rusya ana pazar.

Rus pazarı önemli pazar

- Rusya’dan 4,5 milyon turist geliyordu. Bu yıl gelen sayısı biraz azaldı. Antalyalı otelciler “karalar bağladı.” Rus yetkililer Ruslara “Türkiye’ye gitmeyin” diyorlar. Şu günler 2016 turizm mevsimi için bağlantı günleri. 2016’da Rus turist girişlerindeki büyük gerileme, Antalya’yı ve genelde Türk turizm sektörünü üzer.

- Rusya’da Türk perakendecilerin 700 mağazası var. Önde gelen 30 Türk giyim markası Rus pazarında satılıyor. Rusya pazarında karşılaşılabilecek risk perakendecilerin kolunu kanadını kırar.

- Türk müteahhitlik firmaları Rusya’da önemli projelere soyunmuş durumda. Yabancı müteahhitlik firmaları arasında Türkler birinci sırada. Müteahhitlik firmaları yaptıkları işler için Türkiye’den inşaat malzemesi satın alıyorlar. Rusya pazarının kaybı, çok firmanın iş imkânının yok olmasına, zarar etmesine yol açar. Bunlar” doğrudan” riskler. Ayrıca “dolaylı” risklerimiz var.

RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

- Türkiye “küresel pazarlarla giderek daha fazla ilişkiye giren” bir ülke. Nasıl ki iç pazarda bir firmayla iş yapacak olanlar firmanın durumuna göre kredi verir, ortaklık yaparsa, küresel pazarlarda da ülkenin “hal ve ahval”ine bakılarak o ülkeye kredi verilir, yatırım yapılır.

Riski azaltmaya mecburuz

Türkiye dış kaynak kullanmak, yabancı yatırımları çekmek zorunda. Rusya krizi Türkiye’yi “riskli” bir ülke haline getirir. Kredi bulmakta zorlanırsınız. Yabancı yatırımcılar gelmek istemez. Bizim kendi sorunlarımız “başımızdan aşmış” durumda.

- “Olağandışı” sorunlarımız var. Kürt sorununu çözeceğiz. IŞİD terörünü sona erdireceğiz. 2 milyon sığınmacıya bakacağız.
- “Olağan” sorunlarımız var. Halkımız iş ve aş bekliyor. Üretimi artırmak, daha hızlı büyümek zorundayız.

İşte bu tabloda “Rusya krizi” pat diye damdan düştü. Çare yok. Olmasaydı iyi olurdu ama oldu bir defa... Bu krizi çözmek zorundayız. Ülkenin sahibi var. Cumhurbaşkanı var. Hükümet var. Ordu var... Bundan önceki cumhurbaşkanları, hükümetler, ordu benzer krizleri nasıl çözdüyse bugünküler de bu krizi çözecekler. Moralimizi bozmayalım.

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

TÜRKİYE-RUSYA ANLAŞMAZLIĞI ENERJİYE YANSIR MI?

Erdal Tanas KARAGÖL (Yeni Şafak)

Gündemin en sıcak konusu, Türkiye'nin hava sahasını ihlal eden Rus savaş uçağının düşürülmesiyle başlayan Türkiye ve Rusya arasındaki krizin, iki ülke ilişkilerini nasıl etkileyeceği.

İlk akla gelen soru şu: **Türkiye ve Rusya arasındaki bu siyasi gerilim, ticarete ve özellikle de enerjiye nasıl yansıtacak?**

Bağımlılık Tek Taraflı Değil

Hem Türkiye hem de Rusya açısından enerji çok önemli. Türkiye'nin enerjide Rusya'ya olan bağımlılığı bir gerçek. Kullanılan doğalgazın yaklaşık yarısından fazlasını Rusya'dan alıyoruz. Bu rakam ciddi oranda yüksek. Ancak, burada yalnızca Türkiye'nin bağımlılığı söz konusu değil.

Ekonomisi enerji kaynaklarına, yani doğalgaz ve petrol gelirlerine odaklı Rusya, Ukrayna krizinden beri zaten bir durgunluk yaşıyor.

2015 yılının Ocak-Eylül arasındaki dönemde % 3,9 oranında küçülen Rusya ekonomisi, Türkiye'ye sattığı doğalgaz gelirinden vazgeçebilir mi? ABD ve AB üye ülkelerinin yaptırımlarında dolayı **ekonomide dar boğaz yaşayan Rusya, petrol fiyatlarının düşmesiyle de zor bir süreç geçiriyor.** Böyle bir ortamda, yani başındaki Türkiye'ye siyasi anlaşmazlıktan dolayı enerji kısıntısı veya kesintisi uygulaması, pek mümkün görünmüyor.

Ayrıca Rusya, geçmiş dönemlerde de **birçok kez farklı ülkelerle siyasi meselelerde görüş ayrılıklarına sahip olsa da**, bu ayrışmayı ekonomik ilişkilerine yansıtmadı. Ekonomik ve ticari ilişkilerinde, pragmatik davrandı.

Bu nedenle, **Rusya'nın enerji konusunda Türkiye'yi zora sokacak bir adım atması, aynı zamanda kendi ekonomisini de zora sokacak bir adım atması anlamına geliyor.** Dolayısıyla, enerji kartını oyuna sürmesi son aşamada Rusya ekonomisi için maliyeti yüksek olur.

Bunun yanı sıra, Türkiye ve Rusya arasındaki enerji satışında uluslararası anlaşmalarla garanti altına alınmış haklar mevcut. Tabi, Rusya'nın enerjide **Türkiye aleyhine bir adım atmamış olması diğer alanlarda da aynı politikayı izleyeceği anlamına gelmiyor.** Özellikle Rusya tarafından yapılan açıklamalar, bu görüşü destekliyor.

Ancak bu açıklamalar biraz da Rusya'nın şaşkınlığından kaynaklanıyor. Türkiye'nin enerji ihtiyacı, Rusya'yı Suriye konusunda cesaretlendirmiş anlaşılır. Yalnız göz ardı edilen bir gerçek var: **Türkiye enerjiye bağımlı olduğu kadar, enerji bağımlılığını bir zaafa dönüştürecek ülke konumunda değil.**

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU

Alternatif Enerji Hatlarının Önemi

Farz edelim ki, Rusya enerjide Türkiye için olumsuz bir süreci başlatacak hamle yaptı. Rusya her şeye rağmen, kendi ulusal ekonomisinde oluşacak maliyeti hesaba katmadan enerjide bir kesinti uyguladı.

Bu aşamada Türkiye ekonomisi nasıl etkilenir?

Türkiye'nin Rus doğalgazı yerine alternatif bir tedarikçi bulması kısa sürede zor olsa da imkânsız değil. **Bir yanda Azerbaycan doğalgazının Türkiye üzerinden Avrupa'ya taşıyacak olan TANAP hızla ilerlerken, diğer yanda da Türkmenistan gibi TANAP'a katılmak isteyen aktörler, Türkiye için yeni alternatif oluşturuyor.**

Rusya ile yaşanan bu anlaşmazlık, TANAP'ın Türkiye için ne denli önemli olduğunu bir kez daha gösterdi. Enerji meselesinin, ülke ilişkilerinde nasıl kilit bir rol oynadığını da.

Ayrıca, Kuzey Irak Kürt Bölgesi, İran ve Doğu Akdeniz de, alternatif doğalgaz tedarikçileri arasında. Hatta, **Kuzey Irak Kürt Bölgesi'ndeki doğalgaz rezervi Türkiye'nin 50 yıllık ihtiyacını karşılayacak miktardadır.** Buradaki doğalgaz rezervinin çıkarılması sürecinde Türkiye'nin aktif rol alması ve sürecin hızlanması, Türkiye'ye enerjide yeni bir kapı daha açacaktır.

TANAP gibi projelerin yeni dönemde de çeşitlenerek artması, nükleer santraller konusunda geçmiş dönemde olduğu gibi kararlı bir tavrın sürdürülmesi, **Türkiye'nin enerji bağımlılığını azaltma adına hayati derecede önemli.**

Son olarak, TANAP, nükleer santral, Kuzey Irak Kürt Bölgesi petrolü ile güçlü bir enerji yapısının oluşumunda büyük rol oynayan Enerji ve Tabii Kaynaklar eski Bakanı Taner Yıldız gibi, enerji sektörünün içinden gelen ve sektörü iyi bilen **Berat Albayrak**'ın enerji bakanı olması, hem Türkiye'nin enerji bağımlılığını azaltmada hem de enerji merkezi olma yolunda önemli bir yol kat edilmiş olacaktır.

AFYONKARAHİSAR TİCARET VE SANAYİ ODASI
RUSYA EKONOMİK DURUM RAPORU